

מהפכה בלי שידור חי

אנשיהתיקשות מתלהבים. הנה, התיקשות עושה מהפכה. מהפכה בשידור חי. מהפכה שמרכזה באולפן הטלוויזיה. מהפכה בארץ אחת, הנראית בזוהמית על מירקעיהטלוויזיה מסכיב לכדוראריץ. פלאי הטכניקה המהפכנית.

מומחים לתיקשות מרצים על כך (גם הם בשידור חי). זה משנה את גורל העולם. מהיום והלאה, כל ההיסטוריה תהיה שונה. התיקשות גרמה לשינוי מהותי בדרכס של שינויים חברתיים. אין עוד גבולות. הרעיונות עוברים על פני יבשות. וכו' וכו'.

זוהי באמת תופעה מעניינת. אבל נראה לי כי ההתלהבות הזאת מוגזמת במקצת.

רעיונות עוברים גבולות? הם עשו זאת גם בלי הטלוויזיה ובלי רדיו. כמעט מאז בריאתהעולם. רק המהירות השתנתה קצת.

המהפכה הצרפתית לא התנהלה בשידור חי. הבאסטיליה לא נכבשה לעיני המצלמות. את כל הסרטים עשו אחר כך, באיחור של 150 שנה. אבל רעיונות המהפכה הצרפתית עברו כמו שריפת-קוצים על פני אירופה, ושינו אותה תוך שנים מעטות עד ללא-הכר. עוד לפני כן, היתה השפעה רומה, אם כי מצומצמת יותר, לרעיונות המהפכה האמריקאית.

בשנת 1848 התחוללה מהפכה בפאריס. לא היתה טלוויזיה. לא היה רדיו. התיקשות הכתובה היתה בחיתוליה. אבל אש המהפכה נרלקה תוך ימים בעשרות ערים אחרות באירופה, בכל רחבי גרמניה, באיטליה ובארצות אחרות. מאז ומעולם לא נתקלו הרעיונות בגבולות ובמחיצות. רעיון גואל משהחל לא היה זקוק לטלוויזיה. מהפכות התיחוללו ועולם גם בלי עזרת המצלמות והמיקרופונים. ללנין, שנאם מעל גבי המשאיות כפטרוגראד, לא היה אף מקול. ככל זאת הצליח לארע.

צ'אושקו אינו ערבי

כאשר התקוממו האחים המוסלמים בעיר אלחמה בסוריה, שיגר הנשיא חאפז אל-אסד את צבאו לדיכוי המרד. הצבא הפגיו את העיר בתותחים, והפיל בה אלפי קורבנות. איש אינו יודע במדויק מה היה מספר ההרוגים.

כאשר זה קרה, רבו הגינויים בישראל. בצרק. כאשר מתחר ללת זוועה כזאת, ככל מקום שהוא, יש להרים קול ולמחות. אבל המגנים לא הסתפקו בכך. הטבח הווכר פעמים רבות כדוגמה אופיינית להתנהגותם של ערבים או מוסלמים בכלל. הערבים, כך נאמר, הם אומה של מרצחים. רק אצל ערבים יתכן טבח מחרתי כזה. והמסקנה המבוקשת: אם ערבים טובחים כך בערבים, איך אפשר לעשות איתם שלום?

ניקולאי צ'אושקו עשה בעיר טימישוארה בדיוק מה שעשה אסד באלחמה. הוא שיגר את חייליו לרדא את המרד, והם ערכו שם טבח. איש אינו יודע מה מספר הקורבנות, אך ברור שהגיע לאלפי פים.

איש אינו אומר עכשיו ש'טבח זה אופייני להתנהגותם של הרומנים ו/או האירופים ו/או הנוצרים. איש אינו אומר שהרומנים הם עם של מרצחים. איש אינו אומר שרק אצל הררי מנים יתכן טבח מחרתי שכזה. או רק אצל הסינים.

הושמעו קולות'מחאה רפיים. אמרו שזה טיבעו של הרודן. אמרו שזה טבעו במהותו של המישטר הקומוניסטי שהופל. לא יותר מזה. הרי הרומנים אינם ערבים.

צ'אושקו היה רודן אכזרי, מפגר, שריר של תקופה אפלה במזרח-אירופה. כולנו ידענו זאת. אבל קשה לשכוח שאותו רודן אפל היה גם האיש שקשר את הקשר בין אנוור אל-סאדאת ומנהם בגין. סאדאת עצמו סיפר לי פעם שהחליט לבוא לירושלים כשעה שטס מעל להר אררט, בדרכו מבני קרשט לטהראן, אחרי ביקור אצל המנהיג הרומני. הוא שאל את צ'אושקו שתי שאלות. בלבד: האם בגין באמת רוצה בשלום? האם בגין הוא מנהיג יד חזק כדי לבצע את הדבר? המנהיג הרומני השיב בחיוב על שתי השאלות, ואז החליט סאדאת מה שהחליט.

צ'אושקו המשיך לקיים יחסים עם ישראל, כאשר שאר הקומוניסטים, וביניהם גם היוגוסלבים, ניתקו אותם. הוא גם

צ'אושקו

ארכיון העולם הזה

כונן יחסים הרוקים עם אש"ף. הוא פעל במשך כל השנים כרי להפגיש את ראשי ישראל ואש"ף.

כך זה בחיים. אין אדם שכולו שחור, כשם שאין אדם שכולו לבן. גם בשעת השימחה על סילוקו של האיש, ועל ניצחון החרות, מותר לזכור את נקודות-האור האלה.

תיסמונת אידן

אין מנהיג מסוכן יותר מאשר מנהיג חלש. הוא גורם למילחמה.

אנתוני אידן, למשל. הוא חי כל חייו בצילו של וינסטון צ'רצ'יל הגדול. כהשוואה לענק זה, המאצ'ו הפוליטי בהא היריעה, הצטייר אידן כטיפוס חלשלוש, אפרפר, טכנאי ריפי לומטי. "כסיל בחליפה יפה", אמר עליו פעם בניטו מוסוליני. כשהגיע אידן לבסוף לראשות-הממשלה, לא יכול היה

אורי אבנרי אישי יותר

להרשות לעצמו להיראות חלש. הוא מוכרח היה להוכיח את עצמו, להראות לכל (ולהיסטוריה) שאינו נופל מצ'רצ'יל. התוצאה היתה מילחמת-סואו המטופשת — מיבצע כושל וחסרי-שחר, בעל מטרה בלתי-ניינת להשגה: הרחתו של גמאל עבראל-נאצר. אחר הונבות של מילחמה זו היה מיבצע-קדש שלנו, מעשה-שיטות בתוך מעשה-אינולת.

כיום אין שתי דיעות על הרפתקה זו. הכל אומרים כיום מה שאמר העולם הזה כבר אז: הריגשיהנחיתות של אידן הם שהכתיבו לו את ההחלטה לצאת למילחמה. מנהיג חזק לא היה מסתכן בזה, וההיגררות הישראלית אחרי מוימה זו היתה אסון. כל זה נכון גם לגבי ג'ורג' בוש. הכל אמרו עליו: אין הוא יודע להחליט. הכל מתחו ביקורת בשל חולשתו. הכל הישוו אותו לרונולד רגן, שנראה כגבר אמיתי, ואם רגן היה קארי קטורה של תיאודור רוזבלט (בדך כקול רך ושא איתך מקל גדול"), בוש הוא קאריקטורה של רגן.

המיבצע כנפמה היה שעורוריה. הסיבות שהובאו להצדקתו לקוחות מן המאה ה-19, בעודנו מתקרבים למאה ה-21. להגן על חיי אזרחים אמריקאים. לענות על התגררות בחיילי ארצות-הברית. להביא לדין סותר-מיים. זה נשמע כמו הצדקה להחלטה ברטיטת ממרכו אפריקה לפני 150 שנה. האם היינו מקבלים נימוקים כאלה אילו שיגר מיכאיל גורבאצ'וב את חייליו, למשל, לעשות סדר בליטא, שהיא חלק מברית-המועצות, שלא לרבר על בולגריה?

יתכן שמגואלו נורייגה אכן היה רודן אכזרי. אבל זה היה עניינו של העם הפנמי. הוא יכול היה להשתחרר, כמו הפולנים, המזרח-גרמנים והצ'כוסלובקים.

יש לכל המיבצע הזה רק הסבר סביר אחד, והוא תיסמונת-אידן (או תיסמונת-אשכול, אם תרצו). להוכיח שבוש אינו נופל מקורמו.

מיקרה חילביני

ב-1944 הצליחה הבולשת הברטיטת ללכוד כמעט את כל מפקדת האיריגון הצבאי הלאומי. מנתם בגין נמלט במיקרה. המחתרת חקרה וגילתה כי המלשין היה אחר חילביני, אדם מרכזי באירגון. לפני שכלה לשים עליו יד, הבריתו הברטיטים את חילביני לאמריקה, והוא נעלם מן האופק.

הילרית את חילביני באופן שיטחי. אני זוכר היטב את פניו, בשל הפוליה שהיתה אופיינית לו. פעם אף הייתי בדירתו, בשדרות רוטשילד.

אילו ידעו בעוד מועד שהחילביני הלשין לבולשת הברטיטים על ראשי האירגון, היו הורגים אותו בלי שום היסוס. בעניין זה היתה קיימת, כמרומני, הסכמה גמורה בין ראשי ההגנה, אצל' ולח"י — מי שמסגיר אנשי-מחתרת או מחסני נשק, רינו מוות.

זה קיים ככל המחותרות בעולם. בין שילטונות-הכיבוש לבין המחותרות הלוחמות מנתגלת תמיד מילחמת-מוריעין חסרת-רחמים: המחותרת מנסה להחריד את סוכניה לשורות הבולשת,

הבולשת מנסה להחריד את סוכניה לתוך המחותרת, או להפוך אנשי-מחתרת לסוכנים אחרי לכידתם.

לשילטון יש בתיסורה, מחנות-מעצר, גירוש והגלייה. למחתרת אין דרך אלא הוצאה-להורג — הן כענישה, הן כהרתעה.

לפעמים חורת המחותרת מתחום זה. יצחק שמיר, מראשי לח"י, הוציא להורג את שותפו, אליהו גילעד, גם הוא מראשי לח"י. הוא לא חשר בו, חלילה, שהוא מלשין. להיפך, הוא חשש שמה גילעד, הרפתקן שלוחרסן, יעשה מעשים קיצוניים אשר יסכנו את קיום לח"י. למשל, הריגת ראשי היישוב. כאמ' צעיימניעה, הרג אותו.

אני נזכר בכל המיקרים האלה, כשאני קורא על מה שמתרחש כעת בשטחים הכבושים. פלסטינים הורגים פלסטינים. בלשון השילטון, אלה הם מיקרי-רצח. בעיני המחותרת, אלה הם מיקרים של הוצאה-להורג של מלשינים ובוגדים.

אילו הצלחנו בשעתו להוציא להורג את חילביני, בוודאי היו הברטיטים קוראים לזה רצח שפל. הם היו אומרים שוהי רוגמה נוספת לאכזריותם של הטרוריסטים היהודיים, שהם מיעוט מבוטל באוכלוסיה, והכופים את שילטונם על הרוב הגדול, שאינו רוצה אלא לחיות את חייו בשקט.

כשמחתרת הורגת. משתפי-פעולה, מתעורר תמיד החשש שמה שמשם הרבר גם לחיסול-השבונות בין אישים ובין איר-גונים. גם יריביו של שמיר טוענים עד היום ששמיר הרג את גילעד רק כדי לסלק מתחרה בצמרת לח"י. אבל רוב יוצאי לח"י, שדיברתי איתם על מיקרה הילעד, הצדיקו את שמיר. יצחק רבין טוען שבצעם גילה האוכלוסיה הפלסטינית רוצה לשים קץ לאינתיפאדה, ושרק קבוצה קטנה של רעולי-פנים מונעת זאת עליידי רצח המתנונים. מרוע נדמה לי ששמ' עתי פעם את אותן המילים בדיוק, אבל באנגלית?

היה אחר

השר גדי יעקובי כתב ספר על המחדרים המדיניים שבתקופה בין 1970 ו-1973, כאשר ישראל דחתה את כל היוזמות למציאת פיתרון עם מצריים, עד שהמצרים מתחו במילחמת יום-הכיפורים (והשיגו בחזרה את כל סיני).

דיין

גולדה סיכבה. דיין התקפל. רבין לא רצה. קסינג'ר לא לחץ. וכו' וכו'.

אולי היה כדאי להזכיר כי ספר שבמשך כל אותן השנים היה בכנסת ח"כ אחד שהתריע בכל שבוע מפני האסון המת-רגש, שייסר את גולדה-דיין על האסון שהם עומדים להמיט על עמישראל, וגם שבועות אחר שכתב מדי שבוע את אותם הדברים. עד בוש. אולי לא נעים להזכור.

ולעומת זאת: לפי תיאורו של יעקובי, לפחות בטלוויזיה, היה משה דיין שוחר-שלום. לרוע המזל לא עמד דיין על דעתו מול גולדה, אך הוא הציע פיתרון שהיה מונע את המילחמה. לא רובים ולא יער.

ב-1973, לקראת הבחירות לכנסת השמינית, תבע דיין אולטימטיבית ממפלגת-העבודה להקים את העיר ימית. אח' רת, כך איים, יתפטר מהמפלגה.

המפלגה נכנעה לאולטימטום, והקמת העיר על אדמת סיני נכללה במצע המפלגה. יתכן מאוד שזה היה הקש האחרון ששבר את גב הסלגנות של אנוור-אל-סאדאת, וגרם לו לצוות על ההתקפה ביום-הכיפורים — כמה ימים לפני מועד הבחירות.

אמא של אריק

לפני שבועיים הוכרתי כאן את אמו של אריאל שרון. סיפרתי אנקדוטה ששמעתי בשעתו מפיה של לילי שרון: כשהייתה כבר בגיל מופלג, ביקרה בוויולה שבנה שרון בחווה שלו, ראתה את פיתחיה-ניקיון ממקרה שמסכיב לערוגות-הפרחים ואמרה: טוב מאוד שבניתם חרבייירי, כך אפשר לירות בערבים כאשר יעלו עליכם'.

הסיפור נכון, כמובן. אבל שרון ביקש להביא את דברי אמו כלשונם: "טוב מאוד שבניתם חרבייירי, אם נצטרך לעמוד פעם" לעמיר, כנראה ברסית, כמובן של לעמוד על נפשנו, לעמוד מול אייבי.

חבל שלא הספקתי לפגוש אשה זו. לפי כל התיאורים, היתה דמות מרתקת.